

KNJIGA O IKBALU

Mustansir Mir, *Ikkal*, s engleskog prevela Dženita Karić, Izdavačka kuća Tugra, Sarajevo 2008.

U protekloj, 2008. godini, navršilo se sedam decenija od smrti pjesnika, mislioca i učitelja Muhameda Ikbala. Godišnjica Goethea Istoka obilježena je u Bosni i Hercegovini otvaranjem Ikkalove katedre na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu i objavljivanjem bosanskog izdanja djela Mustansira Mira *Ikkal* u prijevodu Dženite Karić.

Muhamed Ikkal je pjesnik klasične pjesničke snage i mislilac oslobađajućeg filozofskog izraza, učitelj koji je poučavao o bitnim stvarima vjere i reformator koji je prihvatao izazove povijesti, reinterpreterao tradiciju i otvarao nove vidike duhovnog života. U njegovim djelima postignuto je autentično suglasje pjevanja i mišljenja, vjerovanja i znanja, kulture i povijesti, Istoka i Zapada. Na bosanskom jeziku objavljena su Ikkalova djela *Obnova vjerske misli u islamu* i *Razvoj metafizike u Perziji*. Prvo djelo preveo je Mehmed Arapčić i prijevod je imao dva izdanja, 1989. i 2000. Drugo djelo je preveo dr. Nevad Kahteran i prijevod je objavljen zajedno sa tekstom engleskog izvornika 2005. Ikkalova poezija je djelomično prevedena na bosanski, uglavnom od pjesnika Džemaludina Latića.

Prezentacijom saopćenja o Ikkal u i čitanjem izvornih i prevedenih fragmenata njegova pjesništva na Fakultetu islamskih nauka je 28. augusta 2008. utemeljena institucionalna forma bosanskohercegovačkih upoznavanja sa pjesničkim i filozofskim djelom najsvestranije ličnosti u modernom kulturnom vidiku Južne Azije i muslimanskog Istoka. Predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine dr. Haris Silajdžić bio je među sudionicima svečanog čina sa kojim se naša zemlja priključila zajednici zemalja u kojima djeluju Ikkalove katedre.

O Ikkalovoj poeziji i filozofiji i o njegovim zalaganjima za slobodu, duhovnu demokratiju i harmoniju među kulturama govorili su pakistanski ambasador u Bosni i Hercegovini Dževher Salim, dr. Ismet Bušatlić, dr. Enes Karić, dr. Fikret Karčić, dr. Džemaludin Latić i dr. Hilmo Neimarlija.

Krajem 2008. izašla je i prva knjiga o Ikkal u na bosanskom jeziku. Djelo Mustansira Mira *Ikkal* prevela je sa engleskog Dženita Karić, a objavila sarajevska Izdavačka kuća *Tugra*. U drugom izdanju *Obnove vjerske misli u islamu* i u izdanju *Razvoja metafizike u Perziji* objavljeni su vrijedni tekstovi o Ikkal u Enesa Karića, Rešida Hafizovića, I.M.S.Rašida, Annemarie Schimmel, Gerharda Boweringa i Alessandra Bausanija, a najznačajniji historijski pregledi islamske filozofije na našem jeziku sadrže kompetentna razmatranja Ikkalova djela i djelovanja. Međutim, knjiga savremenog indijskog istraživača i pisca Mustansira Mira prvo je cjelovito, dokumentirano i pregledno predstavljanje života, ličnosti i djela Muhameda Ikbala u nas.

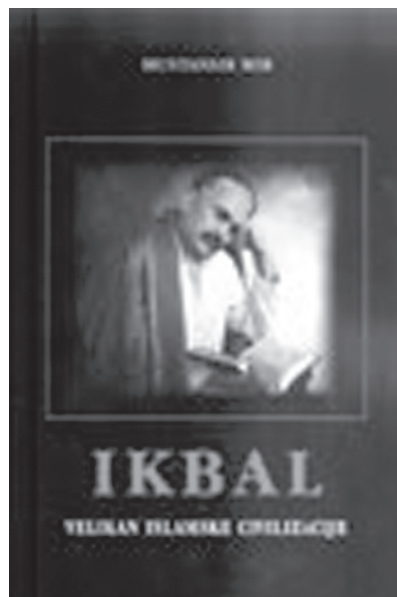
Mirovo djelo sačinjeno je u šest poglavlja, sa kratkim predgovorom i bilješkom o korištenim djelima Muhameda Ikbala. Prvo poglavlje je ustvari Ikkalov životopis, u kojem su na sugestivan način izneseni najvažniji podaci o životnom putu, razvitku, ličnosti i glavnim djelima pjesnika i mislioca koji se obrazovao u kulturnim tradicijama i misaonim sistemima Istoka i Zapada, koji je s lakoćom pisao na urdu, perzijskom i engleskom jeziku i koji je u svojoj intelektualnoj i emocionalnoj predanosti idealima islama ostvario najplodonosniju vezu između poruka Kur'ana, vizija muslimanskih klasika i vlastitih duhovnih stremljenja. U drugom i trećem poglavlju predstavlja se Ikkalova poezija u znalačkom razgraničavanju njezinih tema i analiziranju njezinih aspekata. Navodima iz pjesama dokumentirane su informacija o Ikkalovim pjevanjima o prirodi i čovjekovom položaju, jastvu i životu kao potrazi i otkriću, intelektua i ljubavi, islamu kao živoj vjeri, Poslaniku i Kur'anu, Istoku i Zapadu, i interpretacija Ikkalove pjesničke umjetnosti u stilskim, jezičnim, žanrovskim, filozofskim i kulturološkim karakteristikama i

odrednicama. U četvrtom poglavlju razmatraju se aspekti i motivi Ikbalova mišljenja u njegovim najznačajnijim filozofskim djelima, u ranoj historijskofilozofskoj studiji *Razvoj metafizike u Perziji* i u *Predavanjima o obnovi vjerske misli u islamu* kao izrazu njegove mislilačke zrelosti sa kojim je otvorena nova stranica islamske filozofije i kulture. U petom poglavlju izlažu se Ikbalovi stavovi i prigodni odgovori na pitanja društvenog i političkog života kao elementi jedne nesistematizirane moderne islamske političke i socijalne filozofije. Konačno, u kratkom šestom poglavlju ocrtava se vidik Ikbalova naslijeđa kao duhovnog i povijesnog blaga muslimana i kulturnog čovječanstva.

Čitalaocu Mirove knjige o Ikbalu veoma brzo se nameće zaključak da je njezin autor poznavalac Muhameda Ikbala koji je mogao napisati neusporedivo obimnije djelo, ali se odlučio za maksimalnu tekstualnu ekonomičnost. Pritom je uspio izbjeći rigidnost sažimanja i ostvario zanimljivo, živo predstavljanje velikog pjesnika, mislioca i učitelja. Uvjerljivost njegova kazivanja i interpretiranja uspješno je prenijela u naš jezik prevoditeljica Dženita Karić. I to je dodatni razlog da se navedu neka mjesta u Mirovom završnom obilježavanju smjernica našeg doba na kojima ono baštini vizije Muhameda Ikbala.

«Ikbal je, možda rječitije od bilo kojeg drugog muslimanskog autora u modernom dobu, izrazio ideju da 'djelo' a ne 'ideja' ima primarnu važnost u kur'anskoj shemi stvari. Ovaj uvid, koji se nalazi u srži Ikbalova mišljenja, može se nazvati jednim od Ikbalovih trajnih doprinosa proučavanju islama.»

«Čini se da Ikbal predstavlja, oštrije nego bilo koji drugi moderni muslimanski mislilac, stav koji današnji muslimani mogu usvojiti, budući da su uhvaćeni u sukob između tradicije i modernosti. Čini se da Ikbal prihvata i tradiciju i modernost – oba elementa naklonim ali kritičkim okom. On obznanjuje, strasno i otvoreno, svoju odanost vjeri islamu i nudi prosvjetljujuće primjedbe o značaju takvih doktrinalnih tvrdnji kao što je konačnost Muhammedovog poslanstva. U isto vrijeme, on razlikuje vječno ili esencijalno i historijsko ili incidentalno u islamskoj tradiciji, i, pozivajući

se na *idžtiħad*, koji naziva principom kretanja u islamu, poziva muslimane da poduzmu obnovu islamske tradicije u svjetlu modernih postignuća u svim poljima znanja i mišljenja. Njegova jaka vjera u mogućnost konačnog pomirenja religije i nauke; njegovo dokazivanje, u brojnim slučajevima, saglasnosti između islamskih vjerskih tvrdnji i modernih naučnih postulata; i, konačno, pokušaj da objedini islamske i zapadne elemente u svom intelektualnom kao i praktičnom životu, čine ga osobom koju muslimani, kako opni iz tradicionalnog tako i oni iz modernog okruženja, mogu poštovati i oponašati.

Rasprava o tome da li je Ikbal bio islamski mislilac u užem značenju ili je bio kosmopolitski mislilac gotovo da za posljedicu ima lišavanje srži Ikbalova mišljenja.»

«U historiji modernog mišljenja, kada se ta historija udostoji priznati zaslugu djela nezapadnih mislilaca, Ikbal će ostati upamćen kao osoba koja je pripremila duhovnu odbranu mogućnosti religije u takozvanom naučnom dobu. Hrabrost Ikbalova pristupa je zadivljujuća.»

«Međutim, Ikbalovo naslijeđe, koje možda najduže traje, sastoji se u njegovoj gorljivoj afirmaciji života. Proučavanje Ikbalova života otkriva kako je bio zainteresiran, praktički, za sve što je život mogao ponuditi.»

Henri Bergson, mislilac sa čijom se idejom kreativne evolucije dovodi u vezu Ikbalova zamisao otvorenih mogućnosti života, tvrdio je da svaki filozof kaže ustvari samo jednu misao ili intenciju koja osmišljava cjelokupno njegovo djelo. Takvu osnovnu misao može se otkrivati u kompleksnom, razuđenom i gorljivom nastojanju Muhameda Ikbala, koji je bio svjestan vrijednosti poezije i vlastitog pjesničkog dara, ali je isticao da je predstavljane određenih ideja njegova glavna briga. Kao većina filozofa i on je razvijao jednu misao kojoj se neprekidno vraćao, rasvjetljavajući njezine pretpostavke i šireći horizonte njezina razumijevanja. To je islamska misao o djelatnom uspravljanju i kreativnom potvrđivanju čovjeka kao Božjeg pomagača u otvorenim procesima svijeta. Međutim, za razliku od većine filozofa Ikbal nije pisao jednu knjigu u jednom stilu i sa više nastavka, on nije svojoj filozofiji dao uobičajeni naučnički, akademski oblik. Njegova filozofska misao je, kao i kod Goethea, izražena u pjesmama i proznim tekstovima, u raznovrsnim manifestacijama dubljih veza mišljenja i života, života i poezije. Zato nije teško prihvatiti tvrdnju Mustansira Mira da je, usprkos svoj pažnji i poštovanju koje se iskazuje prema Muhamedu Ikbalu bilo na Indijskom potkontinentu bilo širom svijeta, malo djela koja uspijevaju ostvariti vjerodostojnu, plodonosnu komunikaciju s njegovim složenim mišljenjem.

Bosansko izdanje knjige Mustansira Mira priključuje se objavljenim bosanskim prijevodima glavnih Ikbalovih proznih djela kao vrijedan prilog boljem upoznavanju sa ličnošću i opusom Muhameda Ikbala u našim jezičnim prostorima.

Hilmo NEIMARLIJA

IZ ŽIVOTA TUZLE, BIJELJINE I SREBRENICE 17., 18. I 19. STOLJEĆA

**GündüzTufan.Tuzlanski,bijeljinskiisrebrenički
sidžil : (1641-1833) / Tufan Gündüz ; prijevod
na bosanski jezik Edina Ustavdiç. – Tuzla :
Arhiv Tuzlanskog kantona : Društvo arhivskih
zaposlenika, 2008. – 158 str. ; 24 cm**

Najnoviji izdavački poduhvat Arhiva Tuzlanskog kantona je svojevrsna dvojezična prezentacija sedam od ukupno deset sidžila koji se nalaze u tamošnjem arhivskom fondu.

Već smo u ranijim prilikama isticali značaj sidžila kao izvora, ne samo u njegovoj historiografskoj dimenziji, nego i mjestu koje zaslužuje u onomastičkim, topografskim, etnološkim, sociološkim i drugovrsnim istraživanjima. Iako uglavnom sadrže podatke koji se odnose na užu oblast, stanovništvo, privredu, ustanove određenog područja, važnost sidžila se očituje i u okviru istraživanja većih administrativnih jedinica, društveno-ekonomske, pravno-političke, kao i kulturne historije širih oblasti. Informacije iz sidžila daju konkretnu sliku ekonomskog stanja, trgovine i trgovačke etike, agrarnih odnosa i njihove evolucije, vakufa kao pravnog subjekta, ali i političkih prilika u samom Osmanskom carstvu i na međunarodnom planu.

Arhiv Tuzlanskog kantona je prepoznao neophodnost prezentiranja ove vrste građe, a pošto je očito koliko ona nosi dragocjenih elemenata za brojne naučne oblasti, opravdana je naša svesrdna preporuka da oni budu maksimalno iskorišteni. Nažalost, nedostupnost ove građe je rezultat djelovanja više faktora. Pored neosjetljivosti sluha javnosti na zahtjeve za ovakvim izvorima u nauci, protok vremena i ratna dešavanja su u nepovrat odnijeli istinske riznice arhivske građe pohranjene u Orijentalnom institutu i sličnim institucijama, pa i nekad bogatim porodičnim bibliotekama.